

Zpráva o šetření ve věci peněžité pomoci pro oběť sexuálního trestného činu

Na ochránce se obrátila A. (nezletilá stěžovatelka zastoupená matkou). Požádala Ministerstvo spravedlnosti o peněžitou pomoc pro oběti trestných činů,¹ konkrétně o proplacení faktury za fyzioterapii ve výši 8 790 Kč.

V době činu jí bylo 13 let. Pachatelem byl ještě mladší spolužák ze základní školy xxx. V těchto případech se nevede trestní řízení o vině pachatele a uložení trestu. Soud ale může pachatele na návrh státního zástupce zařadit do vhodného výchovného programu. V tomto případě to soud udělal,² přestože čin posoudil jinak než státní zástupce (jako pohlavní zneužití namísto znásilnění).

Kvůli rozhodnutí soudu o pohlavním zneužití ministerstvo žádalo státní zastupitelství, aby se stěžovatelkou rovněž zacházelo jako s pachatelkou. Krajské státní zastupitelství mu podrobně vysvětlilo celou situaci. Trvalo na tom, že stěžovatelka je obětí, nikoliv pachatelkou.

Žádost stěžovatelky o peněžitou pomoc pak ministerstvo zamítlo dne 27. října 2023, protože se domnívalo, že případné následky činu „(spolu)zavinila“.³

Proto stěžovatelka napsala ombudsmanovi.

A. Shrnutí závěrů

Ministerstvo **žádost o peněžitou pomoc nesprávně zamítlo** kvůli svému vadnému závěru, že stěžovatelka újmu (spolu)zavinila. (B.1)

Ministerstvo **žádost posuzovalo příliš dlouho** – namísto zákonem požadovaných 3 měsíců déle než rok. (B.2)

Ministerstvo **stěžovatelce způsobilo další újmu** tím, že na ni přeneslo vinu za to, co se jí stalo, a dokonce ji považovalo za pachatelku pohlavního zneužití. (B.3)

B. Hodnocení věci

B.1 Ministerstvo žádost nesprávně zamítlo kvůli vadnému závěru, že stěžovatelka újmu „(spolu)zavinila“

Oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, kam patří i znásilnění a pohlavní zneužití, může získat peněžitou pomoc (také), pokud jí vznikla nemajetková újma, na její nápravu využila (a zaplatila) odbornou pomoc, a to až 50 000 Kč.⁴ Oběť peněžitou pomoc nemusí dostat (nebo může být nižší), pokud vznik újmy (zčásti) zavinila.⁵

Ministerstvo stěžovatelce peněžitou pomoc nepřiznalo, protože se domnívalo, že vznik případné újmy „(spolu)zavinila“. To dovodilo z toho, že soud v odůvodnění rozhodnutí

1 Podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

2 Rozsudek xxxxxxxx.

3 Rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti xxxxxxxxxxxx.

4 Podle § 24 odst. 1 písm. d) a § 25 zákona o obětech trestných činů.

5 Podle § 29 zákona o obětech trestných činů.

napsal, že pachatel „vykonal vzájemně dobrovolnou soulož“, a z toho, že soud čin posoudil nikoliv jako znásilnění, ale jako pohlavní zneužití.

Závěry ministerstva, že stěžovatelka případnou újmu způsobenou trestným činem „(spolu)zavinila“ tím, že soulož vykonala dobrovolně nebo s ní souhlasila, jsou, jak vysvětlím níže, vadné, proto ministerstvo žádost stěžovatelky nesprávně zamítlo.

B.1.1 Údaj o dobrovolnosti (závěr soudu v odůvodnění jeho rozhodnutí není závazný)

Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné. Nevede se tedy trestní řízení o jeho vině a trestu. Pokud takové dítě spáchá „trestný čin“, ⁶ může mu soud pro mládež uložit opatření potřebná k jeho nápravě. Návrh soudu může podat státní zastupitelství.

Oběť trestného činu (poškozený) není účastníkem tohoto řízení a nemůže v něm uplatnit nárok na náhradu škody (újmy). Závazný je výrok soudu, který spočívá v uložení opatření dítěti (pachateli). Státní zastupitelství nemůže žádat přezkoumání rozhodnutí, pokud soud plně vyhoví jeho návrhu, byť na základě jiného odůvodnění.

Státní zastupitelství čin považovalo za znásilnění. Soud čin posoudil jako pohlavní zneužití. Do rozsudku napsal i to, že pachatel „vykonal vzájemně dobrovolnou soulož“. Plně ale vyhověl návrhu státního zástupce, protože pachatele zařadil do výchovného programu, jak požadoval. ⁷

Státní zastupitelství s přehodnocením povahy činu nesouhlasilo. Proti rozhodnutí soudu se ale nemohlo odvolat, protože mu soud (ve výroku) plně vyhověl.

Ministerstvo od státního zastupitelství dostalo podrobný rozbor celé situace z jeho pohledu, včetně sdělení, že soud podle jeho názoru zcela nezohlednil všechny důležité skutečnosti (hlavně nevěrohodnost pachatele), nedoplnil dokazování (ohledně věrohodnosti stěžovatelky a vlivu skutku na její osobu) a některým důkazům dal jiný význam. Ministerstvo mělo celý spis se všemi podklady státního zastupitelství.

Ministerstvo své rozhodnutí postavilo i na úvahách soudu sepsaných pouze v části odůvodnění jeho rozhodnutí.

Protože odůvodnění rozhodnutí soudu není závazné, pouhý údaj o tom, že stěžovatelka soulož vykonala dobrovolně, nemohl postačovat k závěru ministerstva, že stěžovatelka vznik újmy spoluzavinila.

B.1.2 Rozdíl mezi znásilněním a pohlavním zneužitím

Znásilnění spáchá ten, kdo někoho donutí k pohlavnímu styku násilím, pohrůžkou násilí nebo jiné těžké újmy anebo zneužije jeho bezbrannosti. ⁸ Znásilněním tak není soulož bez souhlasu oběti, a dokonce ani přes její nesouhlas, pokud chybí donucení (násilím) nebo zneužití bezbrannosti. ⁹

6 Trestný čin spáchaný dítětem mladším patnácti let se správně označuje jako čin jinak trestný. Povaha činu je stejná.

7 Rozsudek Okresního soudu xxxxxxxxx.

8 Podle § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

9 Trestní zákoník se změní s účinností od 1. ledna 2025 díky zákonu č. 166/2024 Sb.

Pohlavní zneužití spáchá ten, kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije.¹⁰ Není podstatné, zda šlo o soulož se souhlasem, bez souhlasu nebo přes nesouhlas. Nic z toho tento čin neurčuje.

Podle ministerstva stěžovatelka se souloží souhlasila, protože podle rozhodnutí soudu byla obětí pohlavního zneužití, nikoliv znásilnění. V rozhodnutí ministerstvo napsalo: „*souhlas s pohlavním stykem je ovšem ke spáchání pohlavního zneužití přímo vyžadován – pokud by totiž souhlasu nebylo, nejednalo by se o pohlavní zneužití, nýbrž o znásilnění, ev. o jiný, obdobný trestný čin*“. Dovodilo tak, že stěžovatelka s jednáním „*souhlasila...*, *zavinila či možná lépe řečeno umožnila to, že na ní vůbec mohl být spáchán, neboť bez jejího souhlasu by to možné nebylo*“.

Protože podmínkou znásilnění není nesouhlas oběti a protože podmínkou pohlavního zneužití není souhlas oběti, neobstojí tvrzení ministerstva, že stěžovatelka se souloží souhlasila.

B.2 Ministerstvo žádost posuzovalo příliš dlouho

Pomoc obětem trestných činů má být rychlá. Proto má ministerstvo o žádosti rozhodnout do 3 měsíců.¹¹ Tato lhůta neběží po dobu, kdy je řízení přerušeno.¹²

Od podání žádosti dne 2. listopadu 2021 do vydání rozhodnutí dne 27. října 2023 uběhlo 724 dnů. Řízení přitom bylo dvakrát přerušeno – nejprve 202 dnů na žádost stěžovatelky (od 25. listopadu 2021 do 15. června 2022), pak 147 dnů do pravomocného rozhodnutí soudu (od 4. listopadu 2022 do 31. března 2023).

Ministerstvo tedy o žádosti rozhodovalo čtyřnásobně déle, než mělo (375 dnů namísto 3 měsíců).

Některé prodlevy ministerstvo nezpůsobilo. Rozsudek například dostalo téměř měsíc po jeho právní moci. Nastavení vnitřních procesů je ale úkolem státu.¹³ Jak může ministerstvo postupy zrychlit, popisují ve zprávě ze systémového šetření.¹⁴

B.3 Ministerstvo stěžovatelce způsobilo další újmu tím, že na ni přeneslo vinu za to, co se jí stalo, a dokonce ji považovalo za pachatelku pohlavního zneužití

Při posuzování žádosti musí ministerstvo předcházet tomu, aby oběti trestného činu způsobilo druhotnou újmu. Ta hrozí zejména u zvláště zranitelných obětí, jimiž jsou děti. Na oběti těchto trestných činů se nesmí přenášet odpovědnost za trestný čin.¹⁵

10 Podle § 187 trestního zákoníku.

11 Podle § 30 odst. 3 zákona o obětech trestných činů.

12 Podle § 65 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu.

13 Srov. přiměřeně s rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva ve věci COMINGERSOLL S.A. v. PORTUGAL 35382/97, ze dne 6. dubna 2000; dostupné na <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58562> a navazující judikaturou.

14 Zpráva zástupce veřejného ochránce práv ze systémového šetření v agendě peněžité pomoci obětem trestných činů ze dne 23. října 2023, sp. zn. 4418/2021/VOP; eso.ochrance.cz.

15 Více v materiálu Kanadského centra pro oběti trestných činů na https://crcvc.ca/docs/victim_blasting.pdf. K akademickým pracím viz např. Gravelin, Claire R., Monica Biernat a Matthew Baldwin. 2017. The Impact of Power and Powerlessness on Blaming the Victim of Sexual Assault. *Group Processes & Intergroup Relations* 22 (1): 98–115. DOI: 10.1177/1368430217706741 na <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1368430217706741>, nebo de la Torre Laso J., Rodríguez-Díaz JM. The relationship between attribution of blame and the perception of resistance in relation to victims of sexual violence. *Front Psychol.* 2022 Aug 25;13:868793.

Ministerstvo na základě vadného rozlišování mezi znásilněním a pohlavním zneužitím v zamítavém rozhodnutí napsalo mnoho slov o tom, že stěžovatelka s činem „souhlasila“, „zavinila ho“, „umožnila“, „zasloužila se“ o jeho spáchání a podobně, a to opakovaně.

Krom toho ministerstvo ještě před svým rozhodnutím usilovalo o to, aby státní zastupitelství se stěžovatelkou začalo zacházet jako s pachatelkou pohlavního zneužití. Když neuspělo u okresního státního zastupitelství, požádalo rovněž neúspěšně o kontrolu (dohled) krajské státní zastupitelství. Státní zastupitelství stěžovatelku na základě shromážděných důkazů od počátku považovalo za oběť znásilnění.

Ministerstvo tedy stěžovatelce jako oběti trestného činu způsobilo další újmu tím, že na ni přeneslo vinu za to, co se jí stalo, a dokonce ji považovalo za pachatelku pohlavního zneužití.

C. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám ředitelce odboru trestní politiky ministerstva PhDr. Gabriele Slovákové, Ph.D., a žádám, aby se do 30 dnů od jejího doručení vyjádřila ke zjištěným pochybením a vyrozuměla mě o přijatých opatřeních k nápravě.¹⁶ Pokud neodpoví, nepřijme opatření k nápravě nebo provedená opatření nebudu považovat za dostatečná, vydám závěrečné stanovisko, v němž navrhnou opatření k nápravě.¹⁷

O svých zjištěních a závěrech vyrozumím rovněž stěžovatelku.

Brno 14. října 2024

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv
(podepsáno elektronicky)

doi: 10.3389/fpsyg.2022.868793. PMID: 36092096; PMCID: PMC9455198 na <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9455198/>.

¹⁶ Podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv.

¹⁷ Podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.